

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA BUNGE YA MIUNDOMBINU

**TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA KAMATI KWA KIPINDI CHA
JANUARI 2018 HADI JANUARI 2019**

*[Imetolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016]*

Idara ya Kamati za Bunge
S.L.P. 941,
DODOMA

Februari, 2019

YALIYOMO

SEHEMU YA KWANZA	1
1.0 UTANGULIZI	1
1.1 Wajumbe wa Kamati	1
1.2 Majukumu ya Kamati	2
1.3 Shughuli zilizotekelezwa katika Kipindi cha Mwaka 2018/2019	3
SEHEMU YA PILI	6
2.0 CHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI	6
2.1 Bajeti ya Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	6
2.2 Sekta ya Uchukuzi	6
2.2.1 Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania-TPA	6
2.2.2 Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL).....	9
2.2.3 Reli	10
2.2.4 Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia-TAZARA	11
2.2.5 Kampuni ya Ndege ya Tanzania-ATCL	13
2.2.6 Chuo cha Taifa cha Usafirishaji Tanzania	13
2.3 Sekta ya Ujenzi.....	14
2.3.1 Wakala wa Barabara Tanzania- TANROADS	14
2.3.2 Ujenzi wa Viwanja vya Ndege	17
2.4 Sekta ya Mawasiliano	19
2.4.1 Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)	19
2.4.2 Mradi wa Postikodi na Simbo za Posta	21
2.4.3 Shirika la Posta Tanzania –TPC	21
2.4.4 Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (UCSAF)	22
SEHEMU YA TATU	26
3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	26
3.1 Bajeti	26
3.2 Sekta ya Uchukuzi	26
3.2.1 Mamlaka ya Bandari Tanzania.....	26
3.2.2 Ujenzi wa reli nchini	29
3.2.3 Utendaji wa Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA).....	30
3.2.4 Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania-TAA	30
3.3 Sekta ya Ujenzi.....	33
3.3.1 Wakala wa Barabara Tanzania-TANROADS	33
3.3.2 Ujenzi wa Viwanja vya Ndege	35
3.3.3 Barabara Jijini la Dar es Salaam	36
3.3.4 Chuo cha Ujenzi Morogoro na Chuo cha Mafunzo ya Teknolojia Stahiki ya Nguvu Kazi Mbeya	37
3.4 Sekta ya Mawasiliano	39
3.4.1. Fedha za Miradi ya Maendeleo	39
3.4.2 Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA.....	39

3.4.3	Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote-UCSAF	40
3.4.4	Mradi wa Anuani za Makazi na Misimbo ya Posta	43
3.4.5	Shirika la Posta Tanzania	43
3.4.6	Shirika la Simu Tanzania-(TTCL Corporation)	44
	SEHEMU YA NNE	48
4.0	HITIMISHO	46
4.1	Hoja	46

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOMBINU

TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA KAMATI KWA KIPINDI CHA JANUARI 2018 HADI JANUARI 2019

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni za Kudumu za Bunge, Kanuni ya 117 (15), Toleo la Januari 2016, naomba kuwasilisha mbele ya Bunge, Taarifa ya Mwaka ya Utekelezaji wa Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kwa kipindi cha Januari 2018 hadi Januari 2019.

Mheshimiwa Spika, taarifa hii megawanyika katika maeneo manne yaani, Sehemu ya Kwanza ambayo ni utangulizi wenye maelezo ya jumla; Sehemu ya Pili inahusu Majukumu yaliyotekelezwa; Sehemu ya Tatu inahusu Ushauri wa Kamati na Sehemu ya Mwisho ambayo ni Hitimisho.

1.1 Wajumbe wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Wajumbe wa Kamati hii ni hawa wafuatao:-

1. Mhe. Moshi Seleman Kakoso, Mb
2. Mhe. Hawa Mchafu Chakoma, Mb
3. Mhe. Eng. Ramo Matala Makani, Mb
4. Mhe. Daniel Nicodemus Nsanzugwako, Mb
5. Mhe. Susan Limbweni Kiwanga, Mb
6. Mhe. Joyce John Mukya, Mb
7. Mhe. Asha Mshimba Jecha, Mb
8. Mhe. Susan Chogisasi Mgonukulima, Mb
9. Mhe. Abbas Ali Hassan Mwinyi, Mb

10. Mhe. Nuru Awadhi Bafadhili, Mb
11. Mhe. James Francis Mbatia, Mb
12. Mhe. Saul Henry Amon, Mb
13. Mhe. Ahmed Makbhuty Shabiby, Mb
14. Mhe. Dkt. Chuachua Mohamed Rashid, Mb
15. Mhe. Dkt. Pudenciana Wilfred Kikwembe, Mb
16. Mhe. Bhagwanji Maganlal Meisuria, Mb
17. Mhe. Dua William Nkurua, Mb
18. Mhe. Raphael Japhary Michael, Mb
19. Mhe. Agness Mathew Michael, Mb
20. Mhe. Charles Kitwanga, Mb
21. Mhe. Rukia Kassim, Mb
22. Mhe. Nassor Suleiman Omar, Mb
23. Mhe. Zuberi Mohamed Kuchauka, Mb
24. Mhe. Munde Abdalah Tambwe, Mb
25. Mhe. Abdulaziz Mohamed Abood, Mb

1.2 Majukumu ya Kamati

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni za Kudumu za Bunge Toleo la Januari, 2016 Kamati hii inamajukumu yafuatayo:-

- a) Kushughulikia Bajeti ya Wizara inayoismamia;
- b) Kushughulikia Miswada ya Sheria na Mikataba inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara;
- c) Kufuatilia Utendaji wa Mashirika ya Umma yaliyo chini ya Wizara inayoismamia;
- d) Kushughulikia Taarifa za Utendaji za kila mwaka za Wizara husika; na
- e) Kufuatilia Utekelezaji unaofanywa na Wizara kwa Mujibu wa Ibara ya 63 (3) (b) ya Katiba.

1.3 Shughuli zilizotekelezwa katika Kipindi cha Mwaka 2018/2019

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha kuanzia mwezi Januari 2018 hadi mwezi Januari, 2019 , Kamati ilitekeleza majukumu yake njia ya vikao mbalimbali pamoja na ziara kama ifuatavyo:-

a) Vikao

- i) Vikao vya kushughulikia taarifa za utendaji wa Mashirika na Taasisi zilizo chini ya Wizara ambayo Kamati inaisimamia; Vikao hivyo vilihusisha taasisi na Mashirika yafuatayo; -
Mamlaka ya Bandari Tanzania-TPA, Shirika la Reli Tanzania-TRC, Shirika la Reli la Tanzania na Zambia- TAZARA, Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania- TAA, Kampuni ya Meli Tanzania-MSCL, Mamlaka ya Usafiri wa Anga- TCAA, Mamlaka ya Usafiri wa Nchi Kavu na majini-SUMATRA, Kampuni ya Ndege ya Tanzania- ATCL, Chuo cha Usafarishaji Tanzania- NIT, Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere, Ujenzi wa Reli ya Kisasa (*Standard Gauge*) sehemu ya Dar es Salaam- Morogoro, Wakala wa Barabara Tanzania- TANROADS, *Tanzania Electrical Mechanical and Electronics Services Agency*-TEMESA, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA, Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote-UCSAF, Shirika la Mawasilino Tanzania-TTC, Tume ya TEHAMA, Shirika la Posta Tanzania-TPC;
- ii) Vikao vya kuchambua na kujadili Bajeti ya Wizara Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano kwa Mwaka 2018/2019; Sekta ya Ujenzi Fungu 98, Sekta ya Uchukuzi Fungu 62, Sekta ya Mawasiliano Fungu 68;
- iii) Vikao vya kuchambua Miswada ya Sheria. Katika kipindi cha mwaka kuanzia Januari 2018 hadi Januari 2019, Kamati ilichambua Miswada ifuatayo; -

- Muswada wa Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania wa Mwaka 2018 (*The Tanzania Meteorological Authority Bill, 2018*); na
- Muswada wa Sheria ya Mamlaka ya Udhhibiti Usafiri wa Ardhini wa Mwaka, 2018 (*The Land Transport Regulatory Authority, Bill 2018*).

b) Ziara

- i) Ziara za Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo (Kwa Mujibu wa Kanuni za Bunge, Toleo la Januari, 2016, Kanuni ya 98(1), miradi iliyotembelewa na kukaguliwa ni pamoja na;
 - Ujenzi wa barabara ya Manyoni-Itigi- Tabora;
 - Ujenzi wa barabara ya Tabora-Kaliua- Uvinza;
 - Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza; na
 - Uboreshaji wa bandari ya Mwanza.

- ii) Ziara za kufuatilia utendaji wa shughuli za Serikali ni kama zifuatazo: -

Kamati ilitembelea Mikoa minne ambayo ni Arusha, Kilimanjaro, Tanga na Dar es Salaam. Katika mikoa hiyo Kamati ilipata fursa ya kutembelea Kiwanja cha ndege cha Kimataifa-KIA, reli ya *meter gauge* kutoka Tanga (Korogwe)-Kilimanjaro mpaka Arusha, Kiwanja cha Ndege cha Moshi, Shirika la Simu la Tanzania-TTC, Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano, Shirika la Posta Tanzania, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania, na Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote-UCSAF.

Vile vile kwa Sekta ya Uchukuzi; Kamati ilitembelea Bandari ya Dar es Salaam, Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania, Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania na Mamlaka ya Usafiri wa Anga Tanzania.

Aidha, kupitia Mfuko wa Mawasiliano Tanzania- UCSAF Kamati ilifanya ziara katika mikoa kumi na mbili kujionea hali ya mawasiliano nchini. Mikoa iliyotembelewa ni Morogoro, Tanga, Kilimanjaro, Arusha, Manyara, Mara, Simiyu, Shinyanga, Iringa, Njombe, Ruvuma na Lindi.

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA SHUGHULI ZILIZOTEKELEZWA NA KAMATI

2.1 Bajeti ya Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata fursa ya kupitia na kuchambua utekelezaji wa Bajeti ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018; pamoja na Mapendekezo na Makadirio YA Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, katika Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2018/2019, Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano iliidhinishiwa **Shilingi trilioni 4.2 (4,270,879,381,344)**. Mgawanyo wa fedha hizi katika kila Sekta ni **Shilingi1, 864,991,280,066** Ujenzi, **Shilingi 2,387,031,678,278** Uchukuzi na **Shilingi 18, 856, 423, 000** Mawasiliano.

Sekta hizi zinahitaji fedha nyingi kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa viwanja vya ndege, ujenzi na ukarabati wa reli, ujenzi na ukarabati wa bandari, ujenzi na ukarabati wa meli na vivuko. Mwenendo wa Bajeti inayotengwa kwa ajili ya Sekta hii ni wakuridhisha. Kamati inaipongeza Serikali kwa kuzingatia ushauri wake.

2.2 Sekta ya Uchukuzi

2.2.1 Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania-TPA

Mheshimiwa Spika, Mamlaka hii inamiliki na kusimamia Bandari Kuu za Dar es Salaam, Tanga na Mtwara pamoja na bandari ndogo za Kilwa Masoko, Kilwa Kivinje, Kwale, Lindi, Mikindani, Mafia, Pangani na Bagamoyo. Vilevile, Mamlaka ya Bandari Tanzania inamiliki bandari kadhaa za maziwa makuu kama vile Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika na Ziwa Nyasa. Majukumu ya Mamlaka hii ni kuendeleza, kuendesha

shughuli za bandari, kutangaza huduma za bandari, kushirikisha na kusimamia sekta binafsi katika uendelezaji na uendeshaji wa bandari nchini.

Vilevile, Mamlaka ya Bandari licha ya kutoa huduma kwa mizigo inayoingia na kutoka ndani ya nchi; pia inahudumia nchi za Burundi, Rwanda, DR Congo, Uganda, Zambia, Malawi na Zimbabwe. Hata hivyo, Mamlaka ya Bandari inakabiliwa na changamoto zifuatazo: -

- a) Uwezo mdogo wa kuhudumia meli kubwa na kina kifupi katika bandari ya Dar es Salaam pamoja na Tanga;
- b) Uchakavu wa miundombinu ya bandari nchini;
- c) Uwepo wa bandari bubu na ushindani wa Bandari zingine kama vile Beira-Msumbiji, Mombasa-Kenya na Durban-Afrika Kusini; na
- d) Uchakavu wa Miundombinu ya bandari na reli inayounganisha bandari na maeneo mengine

Mheshimiwa Spika, pamoja na changamoto hizo, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuendelea kuboresha huduma za bandari nchini kwa kuzingatia maoni na ushauri wa Kamati. Kati ya mambo yaliyoshauriwa, yapo ambayo Serikali imeyazingatia na mengine yanaendelea kuzingatiwa.

Baadhi ya ushauri wa Kamati uliozingatiwa ni pamoja na kurekebisha mgongano wa tozo zilizokuwa kikwazo kwa wafanyabiashara, kufuta Kodi ya Ongezeko la Thamani kwa huduma zitolewazo na mawakala kwenye mizigo inayosafirishwa kwenda nchi jirani (*VAT on transit goods*), Himaya ya Forodha kwa pamoja (*Single Customs Territory*) kwa mzigo wa Congo ambayo iliwafanya wafanyabiashara ya Congo kutokutaka kutumia bandari ya Dar es Salaam.

Vile vile, kuimarisha utendaji wa bandari kwa kuendelea kuboresha miundombinu ya bandari ambapo hadi kufikia mwezi Aprili 2018 baadhi ya shughuli zilizokuwa zimefanyika ni pamoja na: -

Kukamilisha ujenzi wa Jengo la kuweka pamoja wadau muhimu wanaotoa huduma katika Bandari ya Dar es Salaam, kuanza mchakato wa kununua na kufunga mita mpya za kupima mafuta wakati wa kupakuwa kutoka kwenye meli (*flow meters*), ujenzi wa gati la Ndumbi katika Ziwa Nyasa, ujenzi wa gati la Nyamirembe na Magarine katika Ziwa Victoria pamoja na ukarabati wa bandari zingine nchini.

Mheshimiwa Spika, katika kuboresha na kuongeza ufanisi wa bandari ya Dar es Salaam, Kamati imejulishwa kuwa hatua mbalimbali za utekelezaji zimefikiwa kama ifuatavyo:-

Tafiti na usanifu wa mradi Gati Na. 1-7, tafiti na usanifu kwa Gati Na. 1-3 umekamilika;

- a) Tafiti na usanifu wa gati la kuhudumia magari (*RoRo berth*) zimekamilika na ujenzi wa gati la kuhudumia meli za magari katika eneo la Gerezani Creek umeanza kwa kujaza kifusi;
- b) Gati Namba 13&14, Kamati imejulishwa kuwa mradi huu utatekelezwa katika awamu ya pili ya mradi wa kuboresha bandari ya Dar es Salaam; na
- c) Upanuzi wa lango la kuingia bandarini, Mkarandasi anategemewa ifikapo mwezi, Septemba 2019 kuanza kazi za uchimbaji wa kina na upanuzi wa lango la bandari.

Mheshimiwa Spika, kuhusu ununuzi wa *Flow Meter* mpya kwa ajili ya upimaji wa mafuta yanayoingia bandari ya Dar es Salaam. Kamati ilipotembelea Bandari ya Dar es Salaam mwezi Julai, 2018 ilijionea kuendelea kwa tatizo la kutokuwepo kwa *flow meter* jambo

linalosababisha kutokuwa na uhakika wa kiwango cha mafuta kinachoingia bandari ya Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa bandari kavu eneo la Ruvu (Vigwaza), Kamati ilijulishwa kuwa baadhi ya kazi zilianza kutekelezwa ikiwa ni pamoja na kufanya *leveling* ambapo kazi hiyo imekamilika, kazi zinazoendelea ni kuweka changarawe na ujenzi wa uzio. Awamu ya pili ya mradi wa Bandari Kavu ya Ruvu utahusisha kujenga reli kuunganisha na ile Shirika la Reli la Tanzania-TRC ambapo Mkataba umesainiwa na kazi inatarajiwa kukamilika mwezi Februari, 2019. Inatarajiwa kuwa katika mwaka wa Fedha 2018/2019 mradi huu utakuwa umekamilika katika awamu zote tatu.

2.2.2 **Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL)**

Mheshimiwa Spika, Kampuni ya Huduma za Meli inatoa huduma za usafiri wa majini kwenye maziwa ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Hata hivyo utoaji wa huduma umeshuka kutokana na changamoto ya uchakavu wa Meli na Meli zingine kusimama kutoa huduma. Meli zilizosimama kutoa huduma ni MV. Serengeti, MV. Liemba, MV. Umoja na MV. Songea.

Wakati Kamati ilipokuwa ikifuatilia utatuzi wa changamoto hii ilijulishwa kuwa, katika mwaka wa Fedha 2017/2018 Serikali ilitoa fedha zote **shilingi bilioni 24.496 (24,496,000,000)** ilizokuwa imetenga kwa ajili ya kununua meli mpya mbili (2). Hivyo, kazi zilizokusudiwa za ujenzi wa Meli mpya mbili za ziwa Victoria na ukarabati wa meli ya MV. Victoria na MV. Butiama zinaendelea kufanyika.

Mheshimiwa Spika, mwaka wa Fedha 2018/2019 zimetengwa **Shilingi 20,000,000,000** kwa ajili ya ujenzi wa meli mpya Ziwa Victoria na Ziwa Tanganyika. Kamati inaamini fedha hizi zitatolewa

zote na kwa wakati ili kuharakisha maendeleo katika huduma za usafiri katika maziwa makuu.

2.2.3 Reli

Mheshimiwa Spika, Kamati inatoa pongezi kwa jitihada mbalimbali zinazofanywa na Serikali ili kufufua na kuimarisha mtandao wa reli nchini. Miongoni mwa juhudi hizo ni pamoja na kuendelea na ujenzi wa Reli ya Kati kwa kiwango cha kisasa (*Standard Gauge*) ambapo Serikali katika Mwaka wa Fedha 2018/19 imetenga kiasi cha **shilingi Trilioni 1.5** kwa ajili ya ujenzi wa reli hii.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata wasaha wa kutembelea mradi mkubwa wa Ujenzi wa Reli ya Kisasa ya *Standard Gauge* Soga-Kibaha mnamo mwezi Julai, 2018 ambapo shughuli mbalimbali za ujenzi zilikuwa zikiendelea.

Aidha, katika kikao chake na Sekta ya Uchukuzi kilichofanyika Mwezi Oktoba, 2018; Kamati ilipokea taarifa ya maendeleo ya Ujenzi wa reli hii ambapo ilijushwa kuwa ujenzi ulikuwa umefikia asilimia 32 kwa sehemu ya kwanza ya kutoka Dar es Salaam hadi Morogoro (Km 300) na asilimia 3.31 kwa sehemu ya pili ya kutoka Morogoro-Makutupora (Km 422). Kazi zilizokuwa zinaendelea ni pamoja na utwaaji wa ardhi, ulipaji wa fidia, ajira mpya na mafunzo kwa watumishi, maandalizi ya uendeshaji, mchakato wa manunuzi wa mabehewa na vichwa vya treni za umeme za abiria, upembuzi yakinifu na usanifu kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya umeme, kutengeneza mataruma na utandikaji wa reli ambapo jumla ya Kilometa 10 zimetandikwa.

Mheshimiwa Spika, Ujenzi wa reli hii umegawanyika katika awamu mbili. Awamu ya kwanza itahusisha kutandika reli kutoka Dar es Salaam kwenda Mwanza kupitia Tabora na Isaka (Km 1219); na

awamu ya pili itahusisha kutandika reli kutoka Tabora kwenda Kigoma (Km 411).

Mheshimiwa Spika, Kuhusu mradi wa ukarabati wa reli ya kutoka Tanga- Arusha-Musoma (km 1,108), Kamati ilitembelea kipande cha mradi huu cha kutoka Tanga hadi Arusha mnamo mwezi Julai, 2018 ambapo ilikuta shughuli za usafishaji wa njia ya treni zikiendelea. Katika ziara hiyo, kamati ilibaini changamoto kubwa ya uvamizi wa maeneo ya reli hasa kwa Mkoa wa Kilimanjaro ambapo baadhi ya wananchi wanazo hati za kumiliki maeneo hayo.

Mheshimiwa Spika, ili kuendeleza miundombinu ya reli katika maeneo mengine, mwaka wa Fedha 2018/2019 imetengwa **Shilingi 6,500,000,000** kwa ajili ya kukamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa awali wa njia za reli kwa kiwango cha kisasa (*Standard Gauge*) kati ya Mtwara hadi Mbaba Bay na matawi Mchuchuma na Liganga (km 1, 092); Tanga- Arusha-Musoma, na matawi yake kwenda Engaruka na Minjingu; pamoja na njia mpya za reli katika Jiji la Dar es Salaam.

2.2.4 **Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia-TAZARA**

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) ilianzishwa kwa mujibu wa Sheria ya TAZARA Namba 23 ya Mwaka 1995 iliyorekebisha kwa Sheria ya TAZARA Namba 4 ya Mwaka 1995. Reli hii inamilikiwa na nchi mbili kwa uwiano sawa wa hisa (50:50). Majukumu ya TAZARA ni kusafirisha abiria na mizigo kwa njia ya reli kati ya Dar es Salaam-Tanzania na New Kapiri Mposhi-Zambia pamoja na kulinda na kuimarisha miundombinu ya reli yenye urefu wa Km 1,860.

Mheshimiwa Spika, mnamo mwezi Oktoba,2018; Kamati ilipokea taarifa ya Utendaji wa TAZARA. Kamati ilijulishwa kuwa katika mwaka 2017/2018, TAZARA ilisafirisha jumla ya tani 220,818 za mizigo ambazo ni ongezeko la asilimia 28.8% ikilinganishwa na utendaji wa

mwaka 2016/2017 ambapo ilisafirisha tani 171, 405. Hata hivyo, ufanisi huu ulikuwa chini ya kiwango kwani lengo lilikuwa kusafirisha tani 250,000. Baadhi ya sababu za kutofikiwa kwa malengo ni pamoja na uchakavu wa vitendea kazi, kutokuwa na vitendea kazi vya kutosha, maeneo korofi ya njia yaliyowekeka ukomo wa mwendokasi na kutokuwa na mitambo madhubuti ya kuimarisha njia.

Aidha, kuhusu usafirishaji wa abiria, Kamati ilijulishwa kuwa katika mwaka 2017/2018 jumla ya abiria 543,194 wa safari za mbali walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 482,856 waliosafirishwa 2016/2017 sawa na ongezeko la asilimia 12.2 ambapo lengo lilikuwa kusafirisha abiria 500,000. Hata hivyo, hadi Septemba 2018 jumla ya abiria 149,850 wa safari ndefu walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 166,315 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2017/2018.

Mheshimiwa Spika, Kuhusu malipo ya mishahara ya watumishi wa TAZARA, Serikali ya Tanzania imeendelea kutenga Fedha ambapo katika bajeti ya mwaka 2018/2019 imetenga jumla ya **Shilingi 14,983,218,000.00** ambapo kwa kipindi cha robo ya kwanza ya mwaka yaani (mwezi Julai-Septemba, 2018) zimetolewa **Shilingi 3,745,804,500.00**.

Mheshimiwa Spika, Ili TAZARA iweze kuwa na ufanisi inahitaji kuwa na Injini 30 ambapo injini zilizopo ni 12. Aidha, Kamati imejulishwa kuwa mradi wa ukarabati wa mabehewa unaendelea ambapo kati ya mabehewa 400, mabehewa 315 yameshafanyiwa ukarabati na kuingizwa kwenye mzunguko wa kazi.

Aidha, ipo haja kubwa kwa nchi hizi mbili kukaa na kuangalia changamoto zilizopo za uendesaji wa reli hii ili kuweza kuboresha kwa kuimarisha reli hii.

2.2.5 **Kampuni ya Ndege ya Tanzania-ATCL**

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa jitihada za dhati na makusudi za kufufua Kampuni hii ya Ndege ya Tanzania kwa kununua ndege mpya sita.

Kuongezeka kwa ndege kumeiwezesha Kampuni kuongeza idadi ya miruko ili kukidhi mahitaji ya usafiri wa anga katika baadhi ya vituo kikiwepo kituo cha Dodoma ambapo ndege ilikuwa inafanya safari mara tatu kwa wiki na sasa inafanya safari mara nne kwa wiki. Ongezeko la idadi ya miruko limeongeza idadi ya abiria waliosafirishwa hadi kufikia abiria 242,668 ikilinganishwa na abiria 206,788 waliopangwa kusafirishwa katika mwaka wa fedha 2017/2018.

Katika mwaka 2018 ATCL imeongeza safari za kikanda kuelekea Entebe-Uganda na Bujumbura-Burundi. Aidha, ATCL inamipango ya kuongeza safari za Johannesburg-Afrika Kusini, Harare-Zimbabwe na Lusaka-Zambia. Vilevile, kuanza safari za Kimataifa katika vituo vya Guangzhou-China, Bangkok-Thailand na Bombay-India.

Mheshimiwa Spika, Changamoto zinazoikabili ATCL ni pamoja na uchache wa wataalam hususan marubani, uchache wa nyenzo za kiutendaji hususan magari na madeni ambayo yameendelea kulipwa kulingana na upatikanaji wa fedha.

2.2.6 **Chuo cha Taifa cha Usafirishaji Tanzania**

Mheshimiwa Spika, Chuo cha Taifa cha Usafirishaji kinakabiliwa na changamoto zifuatazo: -

- a) Upungufu wa watumishi 180 (wanataaluma 106 na Watekelezaji 74). Hali hii imesababisha Chuo kutumia watumishi wa muda kutoka nje hasa wanataaluma utaratibu ambao una gharama kubwa;

- b) Kutokamilika kwa wakati ujenzi wa jengo la Rasilimali Mafunzo (Maktaba) kutokana na ufinyu wa Bajeti;
- c) Uhaba wa Hosteli za wanafunzi, Chuo kina jumla ya wanafunzi 6,553, ambapo mabweni yaliyopo ni mawili yenye uwezo wa kulaza wanafunzi 324.
- d) Upungufu wa vifaa vya kufundishia ikizingatiwa kuwa Chuo kinatoa mafunzo ya ufanisi (*Competence Based Education*) ambayo yanaendeshwa kwa vitendo; na
- e) Upungufu wa miundombinu ya Chuo ikiwemo madarasa, ofisi za wahadhiri, ofisi za watumishi na mabweni.

2.3 Sekta ya Ujenzi

2.3.1 Wakala wa Barabara Tanzania- TANROADS

Mheshimiwa Spika, Jukumu kubwa la wakala huu ni kuhudumia mtandao wa barabara, ambao unakadiriwa kuwa na urefu wa jumla ya kilometa 35,000; ambapo kati ya hizo, kilometa 12,786 ni barabara kuu, na kilometa 22,214 ni barabara za Mikoa. Lengo ni kuwezesha barabara ziweze kupitika kwa urahisi na hatimaye, kusaidia ukuaji wa uchumi wa nchi, kama ilivyofafanuliwa katika Mpango na Mikakati ya Kitaifa na Kimataifa, ikiwemo Dira ya Taifa ya Maendeleo 2015, Mpango wa Taifa wa Miaka Mitano na Mikakati ya Kisekta.

Mheshimiwa Spika, Hali ya barabara kwa ujumla hadi mwezi Juni, 2018 ilionesha kuwa jumla ya barabara zenye urefu wa km 12,427 sawa na asilimia 37 zilikuwa na hali nzuri. Barabara zenye urefu wa km 15,864 sawa na asilimia 48 zilikuwa na hali ya wastani na barabara zenye urefu wa km 4,919 sawa na asilimia 15 zilikuwa na hali mbaya. Icha ya mafanikio hayo, Wakala wa Barabara unakabiliwa na changamoto mbalimbali zikiwemo: -

- a) Kutokutolewa kwa wakati fedha za miradi ya maendeleo hali inayosababisha kazi zilizopangwa kwa baadhi ya miradi kutotekelezwa ama kutekelezwa kwa kiasi kidogo;
- b) Uharibifu wa Miundombinu unaofanywa na watumiaji wa barabara hususan uzidishaji wa mizigo, uharibifu/wizi wa alama za barabarani;
- c) Utaratibu wa kupata misamaha ya kodi kuchukuwa muda mrefu na hivyo kusababisha miradi kuchelewa kuanza kutekelezwa;
- d) Uvamizi wa baadhi ya maeneo ya barabara unaofanywa na baadhi ya wananchi kwa kujenga ama kufanya shughuli za kiuchumi; na
- e) Matumizi mabaya ya barabara kama vile mwendokasi (*over speeding*) na uendeshaji usiofaa wa magari vinachangia ajali za barabarani na uharibu wa barabara; na
- f) Msongamano wa magari barabarani hasa jiji la Dar es Salaam, na miji mingine inayokuwa kwa kasi, kama Mbeya, Mwanza na Arusha;

Mheshimiwa Spika, changamoto nyingine katika ujenzi wa barabara kwa sasa imekuwa uvamizi wa barabara, uliofanyika miaka iliyopita ambapo wananchi walikuwa wakijenga katika maeneo ya hifadhi za barabara bila kujali Sheria ya barabara Namba 13 ya Mwaka 2007.

Vilevile, kumekuwa na migogoro na mvutano kutoka kwa wananchi mbalimbali unaotokana na wasiwasi wa kutolipwa fidia au kulipwa fidia kidogo isiyoendana na hali ya uchumi wa sasa; jambo hili linasababisha wananchi kugoma kuondoka katika maeneo ya miradi; na kusababisha kuchelewa kuanza kwa miradi.

Mheshimiwa Spika, kuhusu matuta barabarani, licha ya Wakala wa Barabara (TANROADS) kuahidi kuendelea kurekebisha matuta makubwa, ili kuyaweka katika viwango vilivyoainishwa katika mwongozo wa Wizara kuhusu usanifu wa barabara wa mwaka 2011,

bado kumeendelea kuwapo matuta makubwa hasa katika barabara kuu ambayo yamekuwa chanzo cha uharibifu wa barabara, kwani magari yenye mizigo hulazimika kwenda mwendo mdogo; hivyo uzito kuwa mkubwa na kusababisha barabara kutitia, mizigo kuhama na kuelemea upande mmoja; jambo ambalo wakati mwingine limekuwa chanzo cha ajali kwa magari ya mizigo. Pia, matuta husababisha myumbo wa matairi hivyo kuchochea ubovu na kuongeza uwezekano wa magari kuharibika.

Mheshimiwa Spika, kuhusu kupunguza msongamano katika jiji la Dar es Salaam, Kamati inaipongeza Serikali kwa juhudi mbalimbali zinazofanywa kuhakikisha jiji la Dar es Salaam linakuwa halina msongamano mkubwa wa magari. Juhudi zilizofanyika ni pamoja na ujenzi wa miundombinu ya mabasi yaendayo kasi (BRT), kujenga barabara za juu (*flyovers*) katika eneo la TAZARA, barabara za juu (*Interchange*) katika eneo la Ubungo, mradi wa ujenzi wa daraja jipya la Selander litakalopita baharini kuanzia katikati ya Hospitali ya Aga Khan mpaka Coco Beach, kusaini mkataba wa mradi wa ujenzi wa Daraja la Gerezani na barabara nyingine za kupunguza msongamano katika jiji la Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, jitihada hizi zitasaidia kwa kiasi kikubwa kupunguza msongamano katika jiji la Dar es Salaam. Ni lazima sasa kuweka mipango kabambe ya kuongeza barabara za michepuko katika majiji mengine kama vile Mwanza, Mbeya na Arusha, na sasa Makao Makuu Dodoma. Hii itasaidia kupunguza msongamano kwani unaathari nyingi za kiuchumi, kijamii na kimazingira.

Mheshimiwa Spika, kuhusu udhibiti wa uzito wa magari; Kamati inaipongeza Serikali kwa kuendelea kudhibiti wa uzito wa magari na sasa kuna mizani 38 ya kudumu, mizani 22 zinazohamishika na mizani moja (1) inayopima uzito wa magari yakiwa kwenye mwendo. Hizi ni

jitihada za kuzuia uharibifu wa barabara unaosababishwa na magari kubeba mizigo yenye uzito mkubwa ambapo huchimba barabara na kusababisha mabonde na hata wakati mwingine kusababisha ajali.

2.3.2 Ujenzi wa Viwanja vya Ndege

Mheshimiwa Spika, ujenzi wa viwanja vya ndege nchini umeendelea kutekelezwa chini ya Sekta ya Ujenzi na Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS).

Aidha, Kamati imejulishwa kuwa, ushauri wa Kamati kuhakikisha kuwa viwanja vyote vinakuwa na Hati Miliki unaendelea kutekelezwa. Hata hivyo, kati ya viwanja hamsini na nane (58) vinavyomilikiwa na Mamlaka ya Viwanja vya Ndege- TAA, viwanja vyenye Hati Miliki ni vinane (8) tu. Kamati imejulishwa kuwa viwanja vingine kumi (10) viko kwenye mpango wa kupata Hati Miliki mwaka huu.

a) Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa Jengo la Tatu la Abiria (*Terminal III*) katika Kiwanja cha Kimataifa cha Julius Nyerere, mkataba ulisainiwa 18 Aprili, 2013. Kamati imejulishwa kuwa hadi kufikia Mwezi Julai, 2018 utekelezaji wa kazi ulifikia asilimia 78.32. Mradi huu unakabiliwa na changamoto zifuatazo: -

- i) Kucheleweshwa kwa malipo ya *Treasury Voucher Cheque* kuanzia mwishoni mwa mwezi Juni 2018, ambapo kumesababisha kutotoka kwa baadhi ya mitambo bandarini ambayo inahitajika kwa ajili yamajaribio ya awali; na
- ii) Mabadiliko ya sheria ya kodi zilizokuja baada ya mkataba kusainiwa ambapo kumesababisha ongezeko la gharama za mradi.

b) Kiwanja Cha Ndege cha Songwe

Mheshimiwa Spika, Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Songwe Mkoani Mbeya ulianza mwaka 2000. Kiwanja hiki ni fursa muhimu kwa wakazi wa mkoa wa Mbeya na mikoa ya jirani katika kukuza uchumi kutokana na shughuli mbali mbali za zitakazofanyika kutokana uwepo wa kiwanja hiki. Tangu Kiwanja hiki kilipofunguliwa rasmi mwaka 2012 kumekuwepo na ongezeko kubwa la abiria na ndege. Pamoja na mafanikio hayo, tangu mwaka 2016,

Kamati imekuwa ikihimiza umuhimu wa kuwekwa kwa taa za kuongozea ndege ambazo zitasaidia ndege kutua nyakati za usiku na hata mchana wakati wa ukungu mkubwa. Hali kadhalika, kuwekwa kwa uzio kuzunguka mipaka yote ya Kiwanja ili kuongeza usalama wa kiwanja na kuepuka uvamizi na wananchi wa maeneo jirani kukatiza katika maeneo ya Kiwanja. Hata hivyo, Kamati imejulishwa kuwa zoezi la usimikaji taa litafanyika pamoja na mradi wa ukarabati wa barabara ya kutua na kurukia ndege na unaotarajiwa kukamilika kabla ya Desemba, 2019.

c) Kiwanja cha Ndege cha Mwanza

Mheshimiwa Spika, Kiwanja cha Ndege cha Mwanza ndicho Kiwanja kikubwa cha Ndege kwa Kanda ya Ziwa. Kutokana na umuhimu wake; Serikali imekuwa ikikiendeleza Kiwanja hiki kwa kukipanua ili kiweze kukidhi mahitaji mengi ya sasa ya wakazi wa Kanda ya Ziwa na hatimae ndege kubwa za Kimataifa kutua.

Mheshimiwa Spika, katika taarifa iliyotolewa mwezi Agosti, 2018, Kamati ilifahamishwa shughuli za ukarabati wa barabara ya kutua na kurukia ndege, barabara ya kiungio na upanuzi wa maegesho ya ndege, ujenzi wa jengo la kuongozea ndege, jengo la mizigo na kituo cha umeme zimeefika asilimia 75.

d) Kiwanja cha Ndege cha Kigoma

Mheshimiwa Spika, Serikali imekuwa ikifanya jitihada mbalimbali ili kuhakikisha kuwa miundombinu ya Kiwanja hiki inaboreshwa na kuweza kutoa huduma za kuridhisha.

Kwa sasa, ujenzi wa Kiwanja hiki unahusisha ukarabati na upanuzi wa maegesho ya ndege kwa kiwango cha lami, ujenzi wa jengo la abiria, ujenzi wa jengo la kuongozea ndege, ujenzi wa barabara ya kuingia uwanjani, na maegesho ya magari pamoja na usimikaji wa taa na mitambo ya kuongezea ndege. Kamati imejulishwa kuwa hadi kufikia mwezi Juni, 2018 mchakato wa kumpata mkandarasi ulikuwa ukiendelea na utekelezaji wa mradi unategemea kuanza katika mwaka 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla, ujenzi wa viwanja vya ndege ni muhimu sana hasa ukuzingatia wakati huu ambapo tunajivunia kuwa na ndege zetu wenyewe. Hivyo ni vema changamoto ya kutokutolewa fedha za ujenzi wa viwanja vya ndege kwa wakati ikafanyiwa kazi ili kutoathiri utekelezaji wa miradi hii muhimu.

2.4 Sekta ya Mawasiliano

2.4.1 Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

Mheshimiwa spika, Madhumuni ya kuanzishwa kwa Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA ni kusimamia Makampuni ya Mawasiliano nchini yakiwemo Makampuni yanayotoa huduma za Simu, Utangazaji, Intaneti, Posta na Usafirishaji wa Vifurushi.

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia TCRA imeweka mfumo wa kusimamia mawasiliano ya simu (*Tele-Traffic Management System – TTMS*), ambao umechangia kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa Sheria na Kanuni zilizopo katika udhibiti wa mawasiliano. Kamati inaipongeza Serikali kwa kukamilisha muda wa mkataba wa miaka

mitano ambao uliingiwa wa kujenga, kuendesha na kuhamisha umiliki (*Build, Operate and Transfer*). Mkataba huu ulianza kufanya kazi rasmi tarehe 1 Oktoba 2013 na umemaliza muda wake tarehe 30 Septemba, 2018.

Mheshimiwa Spika, Mfumo huu umewezesha kubaini takwimu mbalimbali za mawasiliano yanayopita katika mitandao ya mawasiliano kama vile:-

- a) Kupata takwimu za mawasiliano ya simu yanayofanyika ndani na nje ya nchi (*local and international traffic*);
- b) Kuhakiki mapato yote ya watoa huduma za Mawasiliano nchini;
- c) Kupata takwimu zinazohusiana na matumizi ya huduma za mawasiliano (simu za sauti, matumizi ya data, na jumbe fupi).
- d) Kugundua mawasiliano ya simu za ulaghai (*fraudulent traffic*);
- e) Kutambua takwimu za ada za miamala ya fedha mtandaoni (*mobile money transaction*);
- f) Kusimamia kwa ufanisi ubora wa huduma za mawasiliano (*Quality of Service*) na hivyo kuboresha viwango vya huduma hizo;
- g) Kutambua taarifa za laini ya simu (*SIM Card profile*) na namba tambulishi za kifaa cha mawasiliano;
- h) Kubaini na kufungia simu zenye namba tambulishi zilionakiliwa (*Duplicate IMEIs*); na
- i) Kuwasilisha kwa Serikali mapato yanayotokana na mawasiliano ya simu za kimataifa zinazolingia na kuishia hapa nchini.

Mheshimiwa Spika, Kuanzia Oktoba 2013 mfumo ulipoanza kufanya kazi mpaka Septemba 2018, Serikali imeweza kupata chanzo kipya cha mapato

yanayotokana na mawasiliano ya simu za kimataifa zinazoingia nchini, ambapo kiasi cha Shilingi **93,665,645,344.55** ziliwasilishwa Serikalini.

Kwa ujumla, Mfumo huu umeongeza ufanisi katika usimamizi wa Sheria na Kanuni zinazosimamia Sekta ya Mawasiliano ikiwa ni pamoja na kwenda sambamba na mabadiliko ya kasi yanayotokea katika Sekta ya Mawasiliano duniani.

2.4.2 **Mradi wa Postikodi na Simbo za Posta**

Mheshimiwa spika, mradi wa anuani za makazi ni muhimu sana kwani mradi ambao utarahisisha shughuli zote za kijamii, kiuchumi na kisiasa kuweza kufanyika kwa urahisi na kuokoa muda. Miongoni mwa huduma zitakazorahisishwa na kuwapo kwa mfumo huu ni pamoja na; huduma za umeme, gesi, maji, mabenki, ulinzi na usalama, huduma za dharura kama zima moto ,magari ya wagonjwa, pamoja na wasambazaji wa vifurushi.

Mheshimiwa spika, Kamati hairidhishwi na kasi ya utekelezaji wa mradi huu ukilinganisha na umuhimu wake kwa Taifa. Vile vile fedha zinazotengwa kwa ajili ya kutekeleza mradi huu zimekuwa hazitolewi kwa wakati.

2.4.3 **Shirika la Posta Tanzania –TPC**

Mheshimiwa Spika, Imebainika kwamba, Shirika hili linakabiliwa na changamoto ya mzigo wa kulipa pensheni wafanyakazi wa iliyokuwa Posta ya Jumuiya ya Afrika mashariki ambapo hadi mwezi Julai, 2018 Shirika limelipa **shilingi bilioni 4.9** pasipo kurejeshewa na Serikali.

Aidha, TPC inadaiwa na Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) deni la shilingi bilioni 26 na kila mwezi inalipa shilingi milioni 50 na hivyo itachukua miaka 40 kumaliza deni hilo.

Vilevile, hakuna hatua yoyote iliyochukuliwa ya kurekebisha Shirika la Posta tangu lilipowekwa kwenye orodha ya mashirika yaliyotakiwa kurekebisha na Serikali mwaka 1997. Hatua hii inalifanya Shirika kutoelewa hatima yake na hivyo kuathiri utendaji wake.

2.4.4 **Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (UCSAF)**

Mheshimiwa Spika, Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (*Universal Communication Service Access Fund- UCSAF*) ulianzishwa na Serikali kwa Sheria Na. 11 ya Mwaka 2006 ukiwa na lengo la kupeleka huduma ya mawasiliano maeneo yasiyokuwa na mvuto wa kibiashara. Mfuko huu unafanyakazi kwa kushirikiana na sekta binafsi hususan Makampuni ya simu kama vile TIGO, VODACOM, HALOTEL.

Mheshimiwa Spika, kama ilivyoelezwa awali katika sehemu ya kwanza ya taarifa inayoelezea shughuli zilizotekelezwa na Kamati; Mnamo mwezi Julai, 2018, Kamati ilifanya ziara ya kutembelea na kukagua minara ya mawasiliano ya simu iliyojengwa kwa ruzuku ya Serikali kupitia Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote- UCSAF na kwa ushirikiano na Makampuni binafsi. Lengo la ziara hii ni kufuatilia kwa karibu upatikanaji wa mawasiliano hasa katika maeneo ya pembezoni ambayo Serikali imetoa fedha zake (ruzuku).

Mheshimiwa Spika, ziara hii ya Kamati ilijumuisha Mikoa kumi na mbili (12) ya Tanzania Bara ambayo ni Morogoro, Tanga, Kilimanjaro, Arusha, Manyara, Mara, Simiyu, Shinyanga, Iringa, Njombe, Ruvuma na Lindi. Katika Mikoa hiyo Kamati ilitembelea minara ifuatayo; -

Mkulazi- Morogoro (Vodacom); Hembeti-Mvomero Morogoro (Halotel); Nongwe -Gairo Morogoro (MIC); Doma –Mikumi Morogoro (MIC); Mikumi –Kilosa Morogoro (Halotel); Misozwa- Muheza (Halotel); Mazinde Juu- Korogwe (TTCL); Mshewa- Same (MIC); Naberera-Simanjira (VODACOM); Nainokanoka- Ngorongoro (MIC); Machodume-Serengeti (VODACOM); Nyamakendo- Serengeti (VODACOM); Sanga

Itinje-Simiyu (TTCL); Mwawalaza- Shinyanga; Malenga Makali-Iringa Vijijini (MIC); Wang'ing'ombe-Njombe (Vodacom); Nampungu-Tunduru Ruvuma (TTCL); Namichiga- Ruangwa Lindi (Vodacom); Mandawa-Ruangwa Lindi (TTCL); na Sali-Ulangu Morogoro (MIC).

Mheshimiwa Spika, yafuatayo ni mambo yaliyobainika katika ziara hiyo: -

a) Ushiriki wa Serikali katika kuwezesha mawasiliano

Pamoja na Serikali kutoa ruzuku za ujenzi wa minara ili kuhakikisha mawasiliano yanawafikia watu wote, hakuna alama yoyote iliyowekwa katika minara kutambulisha wananchi na jamii mchango wa Serikali. Hili linafanya mchango wa Serikali katika kuwezesha mawasiliano kutojulikana kabisa na badala yake Makampuni husika ndio yanayoonekana na kufahamika kutoa huduma hiyo muhimu.

b) Umiliki wa Maeneo yaliyojengwa Minara

Taratibu za upatikanaji wa ardhi kwa ajili ya ujenzi wa minara kutokuwa wazi jambo linalosababisha Serikali za Vijiji husika kutokunufaika kwa namna yoyote na malipo ya pango la eneo lililojengwa mnara. Kamati imebaini kuwa watu binafsi ambao si wakazi wa vijiji husika ndio walionunua maeneo hayo na kupangisha Makampuni ya simu.

Mfano, katika mnara uliopo Doma –Mikumi Morogoro unaomilikiwa na Kampuni ya MIC. Kamati ilijulishwa mmiliki wa eneo lililojengwa mnara ni Mwalim asiye mkazi wa kijiji hicho ambaye alinunua eneo hilo kwa shilingi laki mbili tu (200,000/=) toka kwa mzawa wa kijiji hicho muda mfupi kabla ya kujengwa mnara. Mwalim huyu amekuwa akipokea kodi kila mwisho wa mwezi toka kwa Kampuni (MIC) huku Serikali ya kijiji ikiwa hainufaiki kwa malipo ya pango la eneo lililojengwa mnara.

c) Ushiriki katika Kazi za Maendeleo

Makampuni ya Simu hayashiriki ipasavyo katika shughuli za maendeleo (*Corporate Social Responsibility*) katika maeneo yanayofanya shughuli zake za kibiashara mathalani maeneo ambayo wamejenga minara.

d) Kutokuwepo Mawasiliano wakati Wote

Kamati imebaini pamoja na kuwepo kwa minara, upatikanaji wa huduma ya simu kwa wananchi wa baadhi ya vijiji vilivyotembelewa imekuwa si wakati wote kama ambavyo Serikali imekusudia. Hii ni kutokana na sababu mbalimbali zikiwemo; minara kuwepo mbali na watoa huduma, minara kujengwa katika vilima ambapo hakuna miundombinu ya barabara za magari kufikisha huduma jambo linalosababisha ucheleweshwaji wa huduma ya matengenezo au mafuta ya *generator* na kusababisha kukosa mawasiliano na uelekeo wa mnara na uwepo wa milima inayozuia za mawasiliano kufika katika vijiji vilivyokusudiwa.

e) Utunzaji wa Mzingira

Kamati imebaini kuwa maeneo yaliyojengwa minara inayomilikiwa na Kampuni ya Tigo (MIC-), Vodacom na Halotel hakuna huduma za msingi kama vile chumba cha kulala na choo cha mlinzi. Jambo hili si sahihi na huchangia uchafuzi wa mazingira kwani walinzi hujisaidia vichakani na ikiwa mnara upo jirani na makazi ya watu, hulazimika kuomba huduma katika makazi ya wananchi.

Aidha, kutokuwepo kwa nyumba ya mlinzi kumekuwa ni changamoto kubwa kwani maeneo mengine yapo katika hifadhi au mbuga za wanyama na hivyo kuhatarisha maisha ya walinzi wa minara.

f) Ujenzi wa Minara katika eneo moja

Ni ukweli usiopingika kuwa wananchi wanahitaji huduma za mawasiliano toka kwa watoa huduma mbalimbali kulingana na uchaguzi wa huduma bora. Hata hivyo, kwa matumizi bora ya ardhi, Kamati inaona si sahihi kwa kila Kampuni kujenga mnara wake kwani baada ya muda nchi yetu itakuwa imetapakaa minara ukiachilia mbali miundombinu mingine muhimu.

g) Uhitaji wa Huduma za "*Internet*"

Katika maeneo yote ya minara ambayo Kamati imetembelea, kumbainika uhitaji mkubwa wa huduma ya *internet*. Hii ni kutokana na minara mingi iliyojengwa kupitia mradi wa Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote kuwa ya kiwango cha 2G ambayo hutoa huduma ya sauti na ujumbe pekee.

h) Minara Maeneo ya Mipakani

Kumekupo na changamoto ya wananchi wanaishi maeneo ya mipakani kukosa huduma ya mawasiliano au wakati mwingine kupata huduma ya mawasiliano toka nchi jirani jambo ambalo si sawa na ni hatari kwa usalama wanchi.

i) Rasilimali watu katika Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote

Kutokana na uwekezaji mkubwa unaofanywa na Serikali wa kujenga minara, imebainika kuwepo kwa wafanyakazi wachache katika Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote jambo ambalo limekuwa changamoto hasa katika kufuatilia miradi hiyo wakati wa ujenzi na hata kufuatilia na kuona ikiwa minara inafanya kazi kama ilivyokusudiwa.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

3.1 Bajeti

Mheshimiwa Spika, Katika kipindi cha miaka mitatu ya Fedha, yaani Mwaka 2016/2017 hadi 2018/2019, Serikali imeonesha kuzingatia ushauri wa Kamati kwa kuongeza fedha kwa ajili ya kuendeleza na kuimarisha Miundombinu nchini. Mwaka wa fedha 2016/2017 ilitenga **shilingi trilioni 4.3**, mwaka 2017/2018 **shilingi trilioni 4.5**, na mwaka 2018/2019 **shilingi trilioni 4.2**.

Kamati inaipongeza Serikali kwa kuendelea kutoa kipaumbele na kuongeza fedha kwa ajili ya ujenzi, ukarabati na uendelezaji wa Miundombinu nchini. Hata hivyo, pamoja na shabaha nzuri ya Serikali katika masuala ya miundombinu, Kamati inasisitiza fedha kutolewa kwa wakati ili kuharakisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo na kuepuka limbikizo la madeni.

3.2 Sekta ya Uchukuzi

3.2.1 Mamlaka ya Bandari Tanzania

Kwa Kuwa, Mamlaka ya Bandari Tanzania ndiyo Mamlaka iliyokasimiwa jukumu la kusimamia bandari nchini;

Na kwa Kuwa, Mamlaka hii inayo miradi mingi ya ujenzi na ukarabati wa bandari ambapo kwa sasa Mamlaka ya Bandari ipo katika hatua ya kuboresha kwa kufanya ukarabati wa bandari kama vile bandari ya Dar es Salaam na Mtwara;

Kwa hiyo basi, Kamati inaishauri yafuatayo; -

- a) Kubakisha angalau **asilimia 40** ya makusanyo ya Mamlaka ya Bandari Tanzania ili Mamlaka hii iweze kuendeleza baadhi ya miradi katika bandari zake, kama vile, miradi ya ujenzi wa

bandari ya Kalema, Kigoma na Mtwara, ambayo inagharimu takribani **shilingi bilioni 20** wakati mapato ya bandari kwa mwaka ni takribani **shilingi bilioni 270**;

- b) Kuharakisha mchakato wa ununuzi wa *flow meter* mpya kwa ajili ya upimaji wa mafuta yanayoingia Bandari ya Dar es Salaam. Kutokuwepo kwa mtambo wa kupima kiasi cha mafuta (*flow meter*) kunasababisha kutokujua kwa uhakika kiwango cha mafuta kinachoingia bandari ya Dar es Salaam;
- c) Kufanyike juhudi za makusudi ili kuweza kuhamisha Gati la Mafuta lililopo kurasini (KOJ) na kujenga Gati Namba 13 na 14
- d) Serikali kufanya ukarabati wa bandari zingine muhimu kama vile bandari ya Tanga, Mtwara, Mwanza, Kigoma na bandari ya ziwa Nyasa. Vilevile, bandari zilizo katika vipaumbele vya Serikali kama vile Bandari ya Mbegani- Bagamoyo na Bandari ya Mwambani- Tanga kuanza kutekelezwa;
- e) Wadau wote wa bandari waunganishwe kwenye mfumo wa kielektroniki unaotumiwa na bandari ili kuweza kuharakisha uondoshwaji wa mizigo bandarini kwani wakati mwingine mizigo inachelewa kutokana na wadau wengine kama Mkemia mkuu, Shirika la Viwango Tanzania-(TBS), Wizara ya Nishati na Wizara ya Madini na wengine wengi kutokuwemo kwenye mfumo huo;
- f) Mchakato wa kuwa na eneo Kurasini-Shimo la Udongo ambalo litatumika kuegesha magari yanayoingiza na kutoa mizigo bandarini sasa ufanyike kwa haraka ili eneo hilo lipatikane kwani mojawapo ya kero za wafanyabishara wanaotumia Bandari ya Dar es Salaam ni kutokuwa na maegesho jambo ambalo husababisha usumbufu na gharama zisizotabirika;

- g) Serikali kuharakisha ujenzi wa bandari za nchi kavu ili kupunguza gharama kwa wateja kusafiri mpaka Dar se salaam kwa ajili ya kutoa mizigo. Ni muda sasa tangu Serikali imeanza mipango ya kujenga bandari kavu katika maeneo ya Kwala -Pwani, Ihumwa - Dodoma, Katosho-Kigoma na Misungwi –Mwanza;
- h) Serikali kuharakisha majadiliano na wabia ili ujenzi wa Bandari ya Bagamoyo uweze kuanza kwani kukamilika kwa bandari hii kutatoa fursa nyingi za kiuchumi katika ukanda huo. Vile vile, Serikali kulipa fidia kwa wananchi waliobakia ndani ya eneo linalotarajiwa kujengwa bandari hii ili kuepuka migogoro isiyo ya lazima wakati mradi huu utakapoanza
- i) Watumishi wa bandari nchini wapewe nafasi ya kwenda kujifunza katika Bandari nyingine zinazofanya vizuri ili kuweza kufahamu wenzao wanachokifanya; na hatimaye kuweza kubaini mbinu za ushindani katika biashara;
- j) Uhifadhi wa mizigo inayoshikiliwa na Mamlaka ya Mapato Tanzania-TRA katika bandari kavu mathalani Ubungo; Iwapo utapita muda wa kisheria wa kuhifadhi mizigo hiyo, taratibu za kutaifisha zitumike kuiwezesha Serikali kutumia katika maendeleo ya nchi kama ujenzi wa shule na vituo vya afya kwani kumekuwapo na mlundikano wa mizigo inayoshikiliwa kwa muda mrefu kutokana na kutozingatiwa kwa taratibu za forodha jambo linalosababisha kuharibika, hatari ya sumu kwa mizigo ambayo ni kemikali, pamoja na ufinyu wa nafasi;
- k) Bandari Bubu zirasimishwe haraka ili zifanye kazi kulingana na kanuni na taratibu za kisheria na kuongeza wigo wa ukusanyaji kodi na udhibiti wa biashara haramu.

3.2.2 Ujenzi wa reli nchini

Kwa Kuwa, Serikali imeonesha nia ya dhati ya kujenga upya Reli ya Kati katika kiwango cha kisasa (*standard gauge*); ambapo mradi umeanza mwezi April, 2017 na unatekelezwa kwa awamu tano;

Na kwa Kuwa, katika uhalisia Tawi la kutoka Tabora- Kigoma-Uvinza- Msongati na Kaliua-Mpanda-Kalema ndilo lenye mizigo mingi inayotoka na kwenda nchi za jirani kama vile DR Congo, Burundi na Rwanda;

Kwa hiyo basi, Kamati inaendelea kusesitiza ushauri wake kuwa; -

- a) Ujenzi wa reli hii uzingatie kwanza maeneo yenye faida za kichumi na kipaumbele cha kwanza kiwekwe katika tawi lenye mzigo mkubwa ambalo ni tawi la Tabora – kigoma -Uvinza- Msongati; Kaliua – Mpanda –Kalema;
- b) Serikali izingatie kuwashirikisha wataalam wa ndani (wazawa) katika ujenzi wa reli ya kati ili kuwa na mradi endelevu pale wataalam wa nje watakapoondoka;
- c) Ujenzi wa reli hii ufanyike kwa tahadhari kubwa ili kuepusha uharibifu wa miundombinu ya reli hasa maeneo kama Gulwe na Godegode, Morogoro ambako hukumbwa na mafuriko ya mara kwa mara; na
- d) Serikali iangalie uwezekano wa kupata mkopo wa gharama nafuu ambao utatumika kununua vichwa na mabehewa ya treni ili Shirika la Reli Tanzania- TRC liweze kuondokana na changamoto ya upungufu wa vichwa vya treni arobaini na tano (45) pamoja na mabehewa ili TRC iweze kufanya kazi zake kwa ufanisi na kuanza kupata faida;

3.2.3 **Utendaji wa Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)**

Kwa Kuwa, TAZARA inamilikiwa na nchi mbili (Tanzania na Zambia) kwa asilimia 50:50;

Na kwa Kuwa, kwa muda sasa utendaji wa TAZARA umekuwa si wakuridhisha;

Kwa hiyo basi, Kamati inashauri yafuatayo: -

- a) Serikali iweke mkakati wa dhati kuinusuru TAZARA ili iweze kujiendesha. Moja ya mkakati uwe ni kufanya mazungumzo na Serikali ya Zambia na kufikia muafaka wa namna bora ya uendeshaji wa reli hii, ikiwa ni pamoja na, kufanya mapitio ya kurekebisha Sheria iliyoianzisha TAZARA, Namba 23 ya Mwaka 1975;
- b) Serikali ilipe madeni ya wafanyakazi; pamoja na, kuendelea kusaidia kulipa wafanyakazi wa TAZARA mishahara mpaka hapo itakapowekeza mtaji wa kutosha;
- c) Serikali kujenga kipande cha reli chenye urefu wa kilometa 18 kwenda kwenye mgodi wa Magamba ili kuweza kurahisisha usafishaji wa makaa ya mawe kwani mzigo unaotoka ni mkubwa hivyo unaweza kupatia TAZARA mapato ya kutosha kujiendesha;

3.2.4 **Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania-TAA**

Kwa Kuwa, Mamlaka ya Viwanja vya Ndege ndio iliyokasimiwa jukumu la kusimamia na kuendesha viwanja vya ndege nchini;

Na kwa kuwa, Kamati imebaini changamoto mbalimbali zinazokabili viwanja vya ndege nchini ikiwemo migogoro ya mipaka;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inaishauri yafuatayo; -

- a) Kuhakikisha inapata hati za Viwanja vya Ndege kwani Kamati imejulishwa kuwa viwanja vya ndege vinane (8) vimeshapatiwa hati miliki kati ya viwanja hamsini na nane (58) vinavyomilikiwa na Mamlaka ya Viwanja vya Ndege. Vile vile, kuhakikisha viwanja vingine vilivyobakia vinapimwa na kupatiwa hati miliki pamoja na uzio ili kujiepusha na uvamizi wa maeneo jambo ambalo huleta migogoro na wananchi na kusababisha Serikali kuingia gharama kubwa kwa ajili ya fidia; na
- b) Kuongeza udhibiti na ulinzi katika Viwanja vya Ndege vilivyopo Mikoani hasa vilivyopo mpakani kama vile Mtwara, Kigoma na Kagera ili kuepuka viwanja hivi kupitishwa biashara haramu;

3.2.5 **Kampuni ya Ndege ya Tanzania-ATCL**

Kwa Kuwa, Serikali imechukuwa hatua ya kufufua Shirika la ndege la Tanzania kwa kununua ndege mpya;

Na kwa Kuwa, ndege hizo zitakuwa kichocheo cha Uchumi wa Tanzania katika kuwawezesha kupata usafiri wa ndani na nje ya nchi, hivyo kutimiza malengo na kukuza Pato la Taifa;

Kwa hiyo Basi, Kamati inaishauri yafuatayo; -

- a) Kuwa na mikakati mikubwa ya kitaifa ya kuhakikisha kuwa ATCL inakuwa na uwezo wa kushindana na kutengeneza faida;
- b) ATCL iangaliwe kama Kampuni ya kibiashara na sio yakutoa huduma;
- c) ATCL ijitangaze kwenye vyombo vya Kimataifa ambavyo huonyesha safari za ndege dunia nzima. Aidha, Kampuni hii sasa ijipange kuingia katika soko kwa kujitangaza katika vyombo vya habari, majarida na vipeperushi mbalimbali;
- d) Shirika liendelee kufanya utaratibu wa kuongeza safari za ndani na za kikanda ili kuimarisha mtandao wa safari zake;

- e) ATCL ichukue hatua madhubuti ili kuimarisha utalii wa ndani ya nchi;
- f) Ni vema Shirika likajipanga kumudu ushindani wa kibiashara pindi litakapoanza kufanya safari za Kimataifa kama kwenda Gwangzuu, Bankoc na Bombay;
- g) Kuwa na mkakati wa kuongeza marubani ili kuwa katika nafasi nzuri kibiashara;
- h) ATCL, itekeleze mpango wa kuwa na vazi rasmi la Shirika ambalo, pamoja na, kuwa nadhifu litaitangaza Tanzania na vivutio vya utalii vilivyopo nchini;
- i) Shirika lisimamie ipasavyo nidhamu ya watumishi wake kwani yamekuwapo malalamiko kutoka kwa wateja kuhusu vitendo vya ukosefu wa nidhamu kwa baadhi ya watumishi. Vilevile, watumishi waajiriwe kwa kuzingatia vigezo vya sifa na uwezo.

3.2.6 Chuo cha Taifa cha Usafirishaji

Kwa Kuwa, Chuo cha Taifa cha Usafirishaji kimekuwa Chuo bora katika utoaji wa elimu katika fani mbalimbali za usafirishaji kama vile udereva na urubani;

Na kwa Kuwa, sasa nchi yetu imejielekeza katika kuimarisha sekta ya usafiri na uchukuzi;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inaishauri yafuatayo.

- a) Wakati Serikali inaendelea kuimarisha sekta ya uchukuzi kwa ujenzi na ukarabati wa reli pamoja na ununuzi wa ndege, uimarishaji huu uende sambamba na kuboresha Chuo cha Taifa cha Usafirishaji pamoja na mitaala yake ili kupata wataalam wa ndani wa kutosha;

- b) Serikali iangalie namna ya kuendelea kukipanua Chuo hiki na kuhakikisha kinajengwa katika maeneo mengine nchini hasa kwa kuzingatia Kanda kwani eneo la Mabibo kwa sasa ni dogo na halikidhi tena idadi ya wanafunzi;
- c) Endapo Chuo hiki kitakuwa Chuo Kikuu ni muhimu sana kikaendelea kutoa kozi za kati ambazo ni za msingi; na
- d) Serikali izingatie kutoa fedha ambazo inatenga kwa ajili ya Chuo hiki kwa wakati kwani hii imekuwa ni changamoto katika uendelezaji wa miradi ya Chuo.

3.3 Sekta ya Ujenzi

3.3.1 Wakala wa Barabara Tanzania-TANROADS

Kwa Kuwa, Wakala wa Barabara nchini- TANROADS ndio umekabidhiwa jukumu la ujenzi na ukarabati wa barabara kuu nchini;

Na kwa Kuwa, pamoja na jitihada za Serikali kujenga barabara; bado kumeendelea kuwepo na changamoto mbalimbali kama vile barabara kuharibika, matuta yasiyo na viwango, uzito uliozidi wa mizigo unaoharibu barabara na wizi wa alama za barabarani;

Kwa hiyo Basi, Kamati inaishauri yafuatayo; -

- a) Kukarabati baadhi ya barabara za Mikoa zilizo katika hali isiyoridhisha na kutopitika hasa wakati wa mvua na kuathiri shughuli za kiuchumi na kijamii;
- b) Kuhakikisha inaunganisha Miji yote Mikuu na Mikoa iliyosalia kama vile Mikoa ya Katavi- Kigoma, Katavi-Tabora, Kigoma-Kagera na Njombe-Makete-Mbeya kwa barabara za lami ili kufungua fursa za maendeleo katika maeneo hayo;

- c) Kuendelea na ujenzi wa barabara za lami hasa maeneo yanaochochea Uchumi wa Taifa letu kama vile maeneo yenye vivutio vya utalii, kilimo, viwanda na madini;
- d) Wizara ya Ujenzi isimamie Sheria za barabara kwa kutoa elimu kwa wananchi kwa kutumia vyombo vya habari kama runinga, magazeti na redio. Pia kufanya mikutano na kuweka alama zitakazoonesha mwisho wa eneo la barabara;
- e) Matuta madogo madogo ya barabarani maarufu kwa jina la rasta na matuta makubwa yasiyo na kiwango yaondolewe kwa kuwa yanasababisha ajali na uharibifu wa magari. Aidha matuta yabaki sehemu zenye umuhimu tu na yawe na kiwango maalumu;
- f) Kutungwa kwa Sheria ya kudhibiti uuzaji wa vyuma chakavu ili kunusuru miundombinu yetu iliyogharimu fedha nyingi na kwa usalama wa watumiaji wa barabara zetu; na
- g) Kuendelea kununua mizani ya kisasa ambazo zinaweza wa kupima uzito wa magari huku yakiwa kwenye mwendo (*Weight in Motion*) na kuzifunga katika maeneo yenye msongamano mkubwa wa kupima magari;
- h) Halmashauri zishirikiane na TANROADS na TARURA kutenga maeneo ya kuegesha magari (*parking*) ili kuzuia magari yanayoegeshwa muda mrefu kandokando mwa barabara na kusababisha uharibifu;
- i) Barabara zinazounganisha Mikoa hususan barabara ya Lindi-Morogoro ijengwe ili kurahisisha usafiri na kupunguza umbali kwa wananchi wanaotoka Mikoa ya Lindi, Mtwara; Pia barabara ya Arusha-Ngorongoro-Serengeti na barabara ya Simiyu-Arusha,

barabara ya Kibondo-Kasulu-Boarder na barabara ya Kazilambwa-Ilunde.

- j) Fidia itolewe kwa wananchi ambao wamepisha ujenzi miundombinu mbalimbali nchini hususan barabara; na
- k) Ujenzi wa barabara uzingatie pia ahadi mbalimbali zilizotolewa na viongozi;

3.3.2 Ujenzi wa Viwanja vya Ndege

Kwa kuwa, Wakala wa Barabara Tanzania-TANROADS umepewa jukumu la ujenzi wa Viwanja vya Ndege nchini;

Na kwa kuwa, bado kuna changamoto kubwa ya ujenzi na uboreshaji wa viwanja vya ndege;

Kwa hiyo basi, Kamati inashauri yafuatayo: -

- a) Serikali kuhakikisha inatoa kwa wakati malipo ya fedha yaliyoidhinishwa kuendeleza viwanja vya ndege nchini hususan Kiwanja cha ndege cha Mwanza, Songwe na Mtwara;
- b) Katika ujenzi na ukarabati wa Viwanja vya Ndege, Serikali ijikite zaidi katika kujenga na kuendeleza viwanja vya ndege vya kimkakati ambavyo vitasaidia kukuza pato la taifa kwani Kamati imebainika kuwa kati ya Viwanja vya ndege 58, Viwanja vitano tu (5) tu sawa na 8% ndivyo vinavyochangia mapato ya Serikali;
- c) Wakati ujenzi wa jengo la tatu la abiria (*Terminal III*) katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere unaendelea, ni vema kuendelea kuboresha mifumo ya jengo la pili la abiria linalotumika sasa ili kuwa na muonekano mzuri na kuleta taswira nzuri ya nchi; na

d) Kuharakisha ulipaji wa fidia kwa wananchi waliopisha ujenzi wa viwanja ndege;

3.3.3 **Barabara Jijini la Dar es Salaam**

Kwa Kuwa, jiji la Dar es Salaam limekuwa likikabiliwa na changamoto kubwa ya msongamano wa magari barabarani;

Na Kwa Kuwa, msongamano huu wa magari umekuwa ukisababisha adha kubwa kwa jamii kwani magari yamekuwa yakitumia muda mrefu, mafuta mengi, na hata kuchelewa kufika Ofisini, shuleni, kwenye biashara na huduma zingine muhimu kwa wakati;

Kwa hiyo basi, Kamati inaendelea kushauri yafuatayo: -

- a) Barabara za juu (*flyovers*) zijengwe hasa katika makutano ya barabara kuu zenye msongamano mkubwa kama vile, Magomeni, Morocco, Mwenge. Wadau kama Mifuko ya Hifadhi ya Jamii inaweza kushirikishwa kwa kujenga barabara za kulipia.
- b) Kuendelea na ujenzi wa barabara zinazosaidia wananchi kufika maeneo yao bila kupita katikati ya Jiji la Dar es salaam, ikiwa ni pamoja kukamilisha barabara kutoka Goba-Madale-WazoHill, Goba –Kimara, Ardhi-Makongo-Goba n.k. Pia barabara za mitaani (*ring roads*) nazo zifunguliwe kwa kuwekwa lami kwani zitapunguza msongamano kwa kiasi kikubwa;
- c) Kufanyike upya mapitio ya viwango vya tozo la daraja kwa magari ya abiria yanayopita katika daraja la Mwl. Nyerere Dar es salaam ili ziwe tozo ambazo zitawezesha magari madogo ya abiria kumudu kupita katika daraja hili kuliko ilivyo sasa magari madogo ya abiria hushusha abiria upande mmoja kukwepa tozo na kusababisha abiria kutembea kwenda upande wa pili;

Aidha, ili kwenda na wakati na kuokoa muda, ni vema kuwekwa kadi maalum zitakazokuwa zimetozwa malipo ya kabla (*prepaid*) kwa wanaotumia daraja hili mara kwa mara ili kuepusha usumbufu wa kukata tiketi kila siku kwa wananchi wanaotumia daraja hili;

3.3.4 **Chuo cha Ujenzi Morogoro na Chuo cha Mafunzo ya Teknolojia Stahiki ya Nguvu Kazi Mbeya**

Kwa Kuwa, vyuo hivi vimekuwa vikitoa mafunzo ya teknolojia stahiki ya nguvukazi katika ukarabati na matengenezo ya barabara kwa wasimamizi, wakaguzi wa barabara, wahandisi na mafundi;

Na Kwa Kuwa, vyuo hivi vimekuwepo kwa muda mrefu, lakini bado havijasajiliwa jambo ambalo halitoi hamasa kwa wengi kujifunza katika Vyuo hivi;

Kwa hiyo basi, Kamati inashauri yafuatayo: -

- a) Serikali iviunganishe vyuo hivi na kuvisajili ili mafunzo yanayotolewa katika vyuo hivi yaweze kutambulika;
- b) Serikali ivitengee bajeti ya kutosha vyuo hivi ili viweze kuwa na mvuto kwa watu wengi kujiunga na kupata elimu kwani bado kuna uhitaji mkubwa wa wataalam hasa wa barabara katika Halamashauri nchini ambapo wataalam hao wanategemewa kutoka katika vyuo hivi; na
- c) Serikali inunue mitambo angalau mitatu (3) mipya kwa ajli ya kufundisha kwa vitendo kwani taaluma inayotolewa katika Chuo cha Ujenzi Morogoro inahitaji elimu ya vitendo zaidi kuliko nadharia.

3.3.5 **Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania-TEMESA**

Kwa kuwa, Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania unakabiliwa na changamoto zikiwemo za ukosefu wa rasilimali watu wenye ueledi wa kwenda samabamba na mabadiliko ya teknolojia, vifaa vya kisasa vinavyoweza kuendana na magari, na ukosefu wa mitambo ya kisasa;

Na kwa Kuwa, changamoto hizi zinaisababisha TEMESA kufanya kazi kwa kubahatisha ambako kunatumia muda mwingi na gharama kubwa;

Kwa hiyo Basi, Kamati inashauri yafuatayo: -

- a) Serikali kuajiri wataalaum waliobobea kwenye fani ya ufundi wa magari na kuhakikisha kunakuwa na mitambo ya kisasa ili kuendana na kukua kwa teknolojia kwani mara nyingi magari ya Serikali yamekuwa yakitengenezwa kwenye karakana binafsi za mitaani jambo ambalo si sahihi;
- b) Wakala wa Ufundi na Umeme kuharakisha mchakato wa kuchagua karakana za kutengeneza magari ya Serikali kwenye Wilaya ili kuondoa usumbufu wa magari ya Serikali kusafiri umbali mrefu kwenda kufanya matengenezo kwani kuna Wilaya zingine ziko umbali mrefu kwenda Makao Makuu ya Mkoa;
- c) Wakala kuchukuwa hatua za makusudi na kuweka mkakati wa kudumu ili kukusanya madeni yake ambayo kwa kiasi kikubwa inazidai taasisi za Serikal ili Wakala huu uweze kijiendesha kibiashara badala ya kutegemea ruzuku kutoka Serikalini;
- d) Udhibiti wa Mapato katika vivuko, ni vema Serikali ione umuhimu wa kuwa na mashine za kukata tiketi za kieletroniki na kutenga eneo kwa abiria ambao tayari wameshakata tiketi kama inavyofanyika katika kivuko cha Magogoni Dar es Salaam kwani bado watu wengi wanapita na kusafiri kutumia vivuko pasipo kulipa

nauli. Haya yafanyike katika vivuko vyote nchini ili kuepusha upotevu wa mapato kwa Serikali;

- e) Serikali kupitia TEMESA kuhakikisha inakaguwa vivuko mara kwa mara ili kuepuka ajali zisizo za lazima na hatimaye kulinda usalama wa abiria na mali zao. Ukaguzi huu ni muhimu kufanyika hata kwa vyombo binafsi;

3.4 Sekta ya Mawasiliano

3.4.1. Fedha za Miradi ya Maendeleo

Kwa Kuwa, Sekta ya Mawasiliano ni miongoni mwa sekta ambazo hutengewa fedha kwa ajili ya miradi ya maendeleo katika fungu 68;

Na kwa Kuwa, katika utendaji kazi; Kamati imebaini kuwa, Sekta hii haipewi kipaumbele katika utolewaji wa fedha kwa ajili ya miradi ya maendeleo ambapo fedha za miradi zimekuwa ama hazitolewi kwa wakati au hazitolewi kabisa; Mfano, hadi mwezi Machi 2018 hakuna fedha yoyote iliyokuwa imetolewa kwa ajili ya miradi ya maendeleo;

Kwa Hiyo Basi, Serikali ione umuhimu wa Sekta ya Mawasiliano na kutoa fedha zote zilizoidhinishwa kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa wakati ili kurahisisha utekelezaji wa miradi iliyokusudiwa.

3.4.2 Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA

Kwa kuwa, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania ilianzishwa kwa lengo la kusimamia mawasiliano nchini;

Na kwa Kuwa, kumekuwepo changamoto mbalimbali zinazotokana na ukuaji wa teknolojia katika mawasiliano;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inashauri Serikali yafuatayo: -

- a) TCRA, iendelee kuutunza na kuusimamia Mfumo wa usimamizi na ufuatiliaji wa mawasiliano ya simu (*TTMS*);
- b) Kuendelea kudhibiti mawasiliano ya ulaghai na hatimaye kupunguza vitendo viovu vinavyofanyika kupitia njia ya mtandao na ili kuimarisha usalama wa watu na mali zao; na
- c) Kuendelea kukabiliana na changamoto za kukua kwa teknolojia ya habari na mawasiliano na changamoto zake kama vile uhalifu mitandaoni unaojumuisha kashfa kwa watu, usambazaji wa picha zisizostaili hivyo kuharibu maadili, mila na desturi zetu. Aidha, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA iendelee kuisaidia Jeshi la Polisi katika kutekeleza sheria ya *Cyber Crime* na kuwabana wahalifu; na
- d) Wakati wa utoaji wa leseni za Makampuni ya Simu, ni vizuri pia kuweka masharti ya kulazimisha Makampuni ya Simu kujishughulisha na shughuli za kijamii (*Corporate Social Responsibility*) katika maeneo yake ya kazi.

3.4.3 Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote-UCSAF

Kwa Kuwa, Kamati ilifanya ziara ya kutembelea minara ya mawasiliano inayojengwa kwa ruzuku ya Serikali katika Mikoa kumi na mbili ya Tanzania Bara;

Na kwa Kuwa, katika ziara hiyo Kamati ilibaini masuala mbalimbali yanayohitaji kutafutiwa ufumbuzi ili Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote uweze kuimarika na kufanya kazi zake vizuri;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inashauri Serikali yafuatayo: -

- a) Serikali kupitia na kuangalia upya taratibu za umilikishwaji ardhi hasa maeneo yanayojengwa minara ili kuweka utaratibu wa maeneo yaliyokodiwa ama kununuliwa kwa ajili ya ujenzi wa

minara kumilikiwa na Serikali za vijiji husika. Hii itasaidia sana kwani fedha zitakazopatikana kutokana na kukodi ama kununua eneo la mnara zitatumika kwa maendeleo ya wananchi walio wengi tofauti na ilivyo sasa ambapo maeneo mengi yaliyojengwa minara yananufaisha watu wachache na baadhi ya Serikali za vijiji kutokuambulia chochote;

- b) Serikali kuhakikisha kunawekwa mabango yanayoonesha ushiriki wake katika ujenzi wa minara ambayo imetoa ruzuku. Hii ni kutokana na ukweli kuwa Serikali za Mikoa, Wilaya hadi ngazi ya chini pamoja na wananchi hawatambui uwepo wa Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote UCSAF; na kwamba, miradi hiyo ya ujenzi wa minara ni kwa ruzuku ya Serikali kupitia Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote. Dhana iliyoko maeneo mengi ni kuwa minara inajengwa na Makampuni ya simu yenyewe; hivyo mchango wa Serikali katika kusambaza mawasiliano hautambuliki kabisa;

Aidha, wakati wa uzinduzi wa kuwasha minara iliyojengwa kwa ruzuku za Serikali, licha ya kuweka bango la kuonesha mchango wa Serikali; ni muhimu pia kufanya uzinduzi kwa kualika vyombo mbalimbali vya habari ili kujulisha wananchi kazi na maendeleo ya Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote-UCSAF;

- c) Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA kuweka masharti ya kutoa leseni kwa Makampuni ya Simu pamoja na masharti mengine iwe kupeleka mawasiliano katika maeneo ya pembezoni kama mchango wa kijamii (*Corporate Social Responsibility*);
- d) Serikali kuweka mpango wa uwiano wa mawasiliano nchi nzima hasa maeneo ya mipakani ambapo mara nyingi watu katika maeneo hayo hupata mawasiliano ya nchi jirani jambo ambalo linawakosesha haki ya kupata taarifa za nchi yao;

- e) Serikali kuhakikisha inasimamia kuwepo kwa ushirikiano katika mifumo ya miundombinu (*Infrastructure Sharing*) na kuyaelekeza makampuni ya simu kushirikiana katika ujenzi wa minara na kufunga antenna zao katika mnara mmoja ili kuepuka matumizi ya eneo kubwa la ardhi kwa kuwa mlundikano wa minara katika eneo moja;
- f) Halmashauri na Serikali za vijiji zitoe ushirikiano wa kutosha na wa haraka pale ambapo maeneo yanahitajika kwa ajili ya ujenzi wa minara ili kuweza kurahisisha kupata mawasiliano;
- g) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote utoe elimu kwa wananchi ili wajue umuhimu na uwekezaji unaofanywa na Serikali katika kuleta maendeleo hususan katika ujenzi wa minara ya mawasiliano ili wananchi watoe ushirikiano wa ulinzi ili vifaa vya minara viwe salama;
- h) Kuongeza rasilimali watu kwenye Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote ili Mfuko uweze kusimamia ipasavyo kwa kukagua na kutembelea maeneo ambayo Serikali imewekeza fedha kwa ajili ya ujenzi wa minara na kuhakikisha kazi hiyo imefanyika na mawasiliano yanapatikana kama ilivyokusudiwa;
- i) Serikali kujenga miundombinu ya barabara katika maeneo yaliyojengwa minara ili kurahisisha utoaji wa huduma za minara na wananchi kwa ujumla. Vilevile kurahisisha shughuli zingine za maendeleo kama vile utalii, kilimo na hata uwekezaji; na
- j) Kwa kuwa teknolojia imeendelea na wananchi wengi wamekuwa na mwamko katika huduma za TEHAMA na hivyo kuhitaji huduma ya *data (internet)*. Ni muhimu sana, minara yote iliyojengwa na inayoendelea kujengwa iwe kwenye uwezo wa 3G na 4G tofauti na ilivyo sasa katika viwango vya 2G ambayo inanyima wananchi

wengi fursa ya huduma ya data ambayo ingeweza kurahisisha huduma za afya (afya mtandao), elimu mtandao n.k.

3.4.4 **Mradi wa Anuani za Makazi na Misimbo ya Posta**

kwa Kuwa, kutekelezwa kwa mradi huu kunamaanufaa makubwa kwani utawezesha kuwepo kwa utambulisho wa makazi ya watu na makampuni na hatimae kurahisisha shughuli zote za kijamii, kiuchumi na kisiasa;

Na kwa Kuwa, Kamati hairidhishwi na utekelezaji wa mradi huu kwani umekuwa ukisuasua;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inashauri yafuatayo; -

- a) Wizara husika ikiwemo Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi; TAMISEMI na Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano zikae na kuona namna nzuri ya kuhakikisha mradi huu muhimu unatekelezwa haraka na kwa ufanisi ; na
- b) Fedha kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu zitolewe kama zilivyoidhinishwa na kwa wakati ili mradi huu muhimu ukamilike.

3.4.5 **Shirika la Posta Tanzania**

Kwa Kuwa, Shirika la Posta linahitaji mtaji ili liweze kujiendesha kibiashara na kukabiliana na ushindani wa soko katika sekta ya posta;

Na Kwa Kuwa, pamoja na changamoto ya mtaji pia linakabiliwa na changamoto ya Madeni ya pensheni kwa wafanyakazi wa iliyokuwa Posta ya Jumuiya ya Afrika Mashariki pamoja na deni ambalo Posta inadaiwa na Mamlaka ya Mapato Tanzania-TRA takribani **shilingi bilioni 26** yamekuwa mzigo unaolielemea Shirika la Posta;

Kwa hiyo basi, Kamati inashauri yafuatayo: -

- (a) Serikali ichukuwe jukumu la kulipa madeni ya pensheni kwa wafanyakazi wa iliyokuwa Posta ya Jumuiya ya Afrika Mashariki ili kuliondolea Shirika mzigo wa kulipa wastani wa **shilingi milioni 74** kila mwezi, fedha ambazo zingeelekezwa kwenye uendeshaji wa shirika;
- (b) Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango kuona namna ya kufuta deni la **shilingi bilioni 26** ambalo Shirika la Posta inadaiwa na Mamlaka ya Mapato Tanzania -TRA; na
- (c) Serikali iliondoe Shirika la Posta katika orodha ya mashirika yanayosubiri kurekebishwa ili liweze kutumia rasilimali zilizopo kufanya uwekezaji kwa lengo la kujiendesha kwa tija;

3.4.6 **Shirika la Simu Tanzania-(TTCL Corporation)**

Kwa Kuwa, Shirikala Mawasiliano Tanzania linaendelea kukabiliwa na changamoto kubwa ya madeni ambayo yameripotiwa kufikia takribani **shilingi bilioni 9.8;**

Na kwa Kuwa, madeni haya yanaathiri utendaji kazi wa Shirika;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inashauri yafuatayo: -

- a) Serikali pamoja na vyombo vyake ambavyo kwa kiasi kikubwa ndio wadaiwa; kulipa madeni hayo, kwa kuwa fedha hizo za gharama za simu hutengwa kila mwaka katika bajeti za Wizara/Taasisi na Mashirika yao;
- b) Shirika liweke mikakati madhubuti ya kukusanya madeni;
- c) Serikali iweke mazingira wezeshi kwa *TTCL Corporation* kuweza kupata mkopo wa gharama nafuu kwa kuwa Shirika hili ni mali ya Serikali lazima kuwe na mpango thabiti wa kuliwezesha ili liweze kufanya vizuri zaidi; na

d) Serikali kupitia Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano kuhakikisha kunakuwa na mpango endelevu wa kuulinda na kuuendeleza Mkongo wa Taifa. Hili lifanyike kwa kuangalia upya utaratibu ambao umeruhusu Makampuni ya Simu mengine kumiliki Mikongo yao sambamba na Mkongo wa Serikali kwani Mikongo hii binafsi itafifiisha maendeleo ya Mkongo wa Serikali na hata kuhatarisha usalama wananchi pamoja na kuikosesha Serikali Mapato;

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

Mheshimiwa spika, napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha Taarifa ya hii mbele ya Bunge lako Tukufu. Aidha, kwa namna ya pekee napenda kumpongeza na kumshukuru Waziri wa Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano, Mhe. Eng. Isack Kamwelwe (Mb) akishirikiana na Manaibu Mawaziri Mhe. Eng. Atashasta Nditiye, (Mb) na Mhe. Elias Kwandikwa, (Mb).

Aidha, Kamati inawashukuru Makatibu Wakuu wa Wizara hii Arch. Elius A. Mwakalinga (Sekta ya Ujenzi); Eng. Dkt. Leonard Chamuriho (Sekta ya Uchukuzi), Eng. Dkt. Maria Sasabo (Sekta ya Mawasiliano); pamoja na Naibu Katibu Mkuu Dkt. Jim Yonazi. Kamati pia inawashukuru Wakuu wa Taasisi, Wakurugenzi na wafanyakazi wote ambao wameipa Kamati ushirikiano mkubwa. Ni kwa ushauri na utaalum wao umeiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake na kuwasilisha taarifa hii leo katika Bunge lako tukufu.

Mheshimiwa Spika, vile vile nachukua fursa hii kumshukuru Katibu wa Bunge Ndugu Stephen Kagaigai kwa kuiwezesha Kamati wakati wote ilipokuwa inatekeleza majukumu yake. Aidha, shukrani za pekee ziende kwa Mkurugenzi wa Idara za Kamati za Bunge Ndugu. Athuman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi Ndugu. Dickson M. Bisile pamoja na Katibu wa Kamati Ndugu Hosiana John. Vilevile, nawashukuru wafanyakazi wote wa Ofisi ya Bunge kwa ushirikiano wao ulioiwezesha Kamati yangu kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

4.1 Hoja

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza shughuli zilizotekelezwa na Kamati, Maoni na Ushauri, sasa naomba kutoa Hoja kwamba Bunge

lipokee, lijadili na kuikubali Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kwa kipindi cha Januari 2018 hadi Januari 2019 pamoja na Maoni na Ushauri uliopo katika taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Moshi Seleman Kakoso, Mb
Mwenyekiti
Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu
04 Februari, 2019